

Тваринництво, ветеринарна медицина

УДК 636.4.082
© 2014

*В.М. Волощук,
доктор сільсько-
господарських наук
Інститут свинарства
і агропромислового
виробництва НААН*

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ СВИНАРСТВА

Розглянуто характеристику обсягів виробництва свинини у динаміці років і проведено аналіз галузі свинарства в Україні, розкрито напрями та технологічні підходи до ефективного ведення галузі свинарства залежно від умов виробництва. Наведено приклад ефективного застосування нових технологічних рішень у галузі свинарства, окреслено напрями можливого розвитку та державної підтримки власного товаровиробника.

Ключові слова: свинарство, технологічні рішення, ефективність виробництва, перспективи розвитку.

В Україні свинарство завжди було одним із основних джерел прибутку та добробуту держави. В історії українського тваринництва був час, коли частка свинини у загальному виробництві м'яса становила близько 55–60%. Проте останніми роками після тривалого спаду виробництва продукції свинарства галузь починає відроджуватись. Це, насамперед, стало можливим завдяки розробці Програми економічних реформ на 2010–2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» з урахуванням постанов Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо активізації роботи з розвитку тваринництва», розроблених Мінагрополітики України, та інших нормативно-правових актів з питань тваринництва, здійснених відповідно до Указу Президента України № 504/2011. Програма визначає основні пріоритети розвитку галузі свинарства, заходи та механізми їх реалізації для стимулювання виробництва свинини в обсягах, що задовольняють потребу населення в продуктах харчування, та формування експортного потенціалу.

Подолання кризових явищ у свинарстві неможливе без посилення ролі вітчизняного товаровиробника та державної підтримки з приведення до потрібного рівня паритету цін на сировину та вироблену продукцію, створення відповідної племінної і виробничої бази, науко-

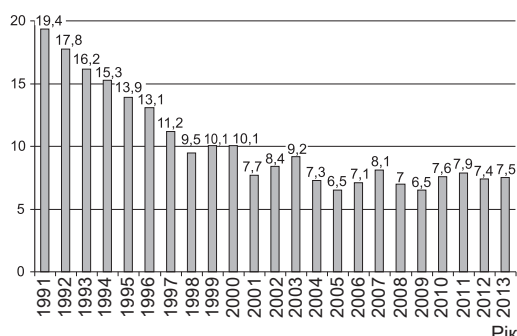
вого забезпечення галузі та зацікавленості товаровиробників у результатах своєї праці.

Науково-експертною радою Мінагрополітики України затверджено програму розвитку галузі свинарства. У її основу закладено принцип державно-приватного партнерства, згідно з яким держава повинна створити умови для того, щоб виробники свинини могли отримати у лізинг потрібне обладнання, закупити тварин, корми та все необхідне для розвитку свинарства.

Свинина, як найпоживніший та легкозасвоєваний продукт харчування в раціоні людини, має становити не менше 30% від загальної потреби, що за науково обґрунтованими нормами споживання м'яса і м'ясних продуктів становить близько 82 кг. Якщо у країнах ЄС споживання свинини на особу становить близько 37 кг, то в Україні за останні роки цей показник не перевищує 18 кг.

Упродовж останніх десятиріч відбувалося поступове зменшення виробництва продукції свинарства. Так, у 2012 р. (порівняно з показниками 1990 р.) в усіх категоріях господарств чисельність свиней зменшилася майже втричі (рисунок), а виробництво свинини — у 2,3 раза (рівень 50-х років ХХ ст.).

Внаслідок порушення міждержавних зв'язків і зниження державної підтримки виробників продукції свинарства за роки незалежності най-

Динаміка поголів'я свиней в Україні (на початок року), млн гол.

більших втрат зазнало промислове свинарство — в цьому сегменті кількість поголів'я зменшилася у 5 разів. Нині загальний дефіцит виробництва свинини в Україні становить близько 680 тис. т.

Частка свинини, вироблена в особистих господарствах населення, становить 53% від загального поголів'я свиней (таблиця).

Основною причиною повільного нарощування поголів'я свиней в Україні є збитковість виробництва свинини через високу її собівартість. Це є наслідком застосування застарілих технологій, за яких термін вирощування тварин на м'ясо збільшується до року (у розвинутих країнах — не більше 6 міс.). Водночас експерти прогнозують неухильне зростання виробництва свинини в Україні протягом наступних 8–10 років завдяки введенню нових виробничих потужностей (у середньому 3–7%).

Досвід свідчить, що економічно доцільнішим є виробництво продукції свинарства з застосуванням кормів власного виробництва та ефективною переробкою кормових інгредієнтів і виробленої продукції свинарства за чіткого дотримання ветеринарно-санітарних вимог.

Соціально-економічні умови, які склалися в Україні, ставлять перед галуззю завдання, виконання яких може призупинити зниження конкурентної спроможності вітчизняної свинарської продукції та збільшити її використання як

Чисельність поголів'я свиней у різних категоріях господарств

Господарства	Поголів'я		
	2011 р.	2012 р.	2012 р. до 2011 р., %
	тис. гол.		
Сільськогосподарські підприємства	3319,2	3556,9	1,07
Господарства населення	4054,0	4019,8	0,99
Усі категорії господарств	7373,2	7576,7	1,03

додаткового джерела фінансових надходжень до бюджету країни. Отже, відповідною державною програмою стабілізації, а також розвитку тваринництва і птахівництва передбачається відновити виробництво свинини і збільшити його до 1,2–1,3 млн т у забійній масі, що цілком реально, оскільки в 1989 р. вже було вироблено 1576 тис. т.

Свинарство — галузь складна та капіталомістка, а тому потребує постійних інновацій та інвестицій за трьома виробничими напрямками: кормова база; селекція та технологія утримання; відтворення і годівля. Нині одна з головних ролей належить саме технологіям. В умовах дефіциту фінансових ресурсів виробники продукції свинарства змушені утримувати тварин у непристосованих приміщеннях, застосовувати застарілі технології.

Одним із напрямів відновлення галузі свинарства є впровадження високоефективних і ресурсоощадних технологій виробництва свинини не тільки на нових фермах і комплексах, а й на фермах із застарілими технологіями, використавши при цьому наявні приміщення, провівши їх реконструкцію і, таким чином, значно низивши вартість будівельних робіт під час створення сучасних ферм. Нині важливого значення набуває раціональний вибір технологічних схем забудови свиноферм і комплексів, розроблення сучасних об'ємно-планувальних рішень свинарських приміщень та ефективного використання наявного високотехнологічного обладнання для вентиляції, утримання, годівлі свиней та гноевидалення.

Надалі галузь має розвиватися за кількома напрямками.

Перший напрям — реконструкція і модернізація великих промислових комплексів і впровадження інноваційних технологій великотварного виробництва. Це є ефективною формою відновлення основних засобів (порівняно з новим будівництвом капіталовкладення на одиницю додаткової продукції знижуються на 10–25%) і прискореного введення нових потуж-

ностей, оскільки використовуються вже наявна інфраструктура та кадри.

Другий напрям — будівництво нових ферм за кращими світовими зразками різної забудови з використанням сучасних інтенсивних технологій.

Зважаючи на теперішню ситуацію у свинарстві, актуальним є розроблення проектів і будівництво здешевлених моноблокових приміщень для поголів'я свиней із застосуванням нових раціональних об'ємно-планувальних рішень. За такої забудови значно скорочується потреба в площі, що необхідна для будівництва великого об'єкта, а вартість будівництва зменшується на 30% і більше. Об'ємно-планувальні рішення моноблокових приміщень, порівняно з традиційними, на 20–22% ефективніші за вартістю загальнобудівельних робіт; на 24–26% — за енерго- і ресурсозбереженням у процесі експлуатації; на 18–20% — за використанням виробничих площ; на 18–20% — за довжиною внутрішніх комунікацій; на 30–35% — за переміщенням обслуговуючого персоналу, що зменшує потребу в його кількості. Тому проектування й будівництво свинарників у вигляді моноблоків є дуже привабливим для господарств.

Третій напрям — розробка та впровадження власних нових технологій з урахуванням еколого-етологічних принципів для дрібнотоварних господарств, які використовують корми власного виробництва. Враховуючи стан матеріально-технічної бази та їх фінансові можливості, найдоцільнішим є використання ферм модульного типу.

Підвищити рівень виробництва продукції свинарства можна лише за комплексного підходу впровадження нових технологічних рішень у всіх його ланках. Оскільки нині близько половини обсягу виробництва свинини продукують дрібнотоварні підприємства, потрібно насампе-

ред забезпечити державну підтримку для їх переходу на нові прогресивні енерго- і ресурсоощадні технології, які дадуть змогу перевести виробничу діяльність з турової на потокову систему та підвищити обсяги виробництва на одне станкомісце та основну свиноматку.

Окупність вкладених коштів у сучасні технології можлива лише за умови ефективного використання матеріальних і людських ресурсів та одержання мінімально можливої собівартості 1 ц приросту свинини. Запровадження сучасних технологій з новими технічними та технологічними рішеннями у свинарських підприємствах середньої потужності окупаються: за нового будівництва — за 3,5–4 роки, за реконструкції — за 1–2,3 року. На комплексах потужністю 24 тис. гол. і більше термін окупності інвестицій становить: за нового будівництва — 5,3–5,5 року, за реконструкції — 3,8–4 роки.

Наукові установи Національної академії аграрних наук України мають достатній досвід розробки об'ємно-планувальних рішень будівництва та реконструкції підприємств з виробництва продукції свинарства різних потужності та призначення і роботи за іншими складовими, а саме: селекція з використанням генетичного матеріалу, кормів, обладнання для утримання і забою тварин та ветеринарно-санітарного забезпечення. Прикладом є компанія «Агропрайм Холдинг» в Одеській області, комплекс якої збудовано за розробленими проектно-технологічними рішеннями та використанням інноваційних технологічних підходів, які дали змогу максимально реалізувати природні властивості тварин, ефективно вести галузь та стабільно отримувати високі прибутки. Завдяки впровадженню новітнім технологіям відгодівельне поголів'я свиней досягає живої маси 100 кг за 160–170 днів за витрати кормів на 1 кг приросту 2,8–3 к. од.

Висновки

Дослідженнями встановлено, що подальший розвиток галузі свинарства можливий лише за умов постійної державної підтримки вітчизняного виробника, активного впро-

вадження енерго- і ресурсоощадних інноваційних технологій та проведення ефективної реконструкції застарілих свинарських підприємств.

Бібліографія

1. Волощук П.Д. Поточная система производства свинины на реконструируемых фермах/П.Д. Воло-

щук, Г.Ф. Бабенко//Теория и методы промышленного производства свинины: сб. науч. тр. ВАСХНИЛ. —

Л.: [б.и.], 1985. — С. 183–188.

2. *Волощук В.М.* Ефективність використання вітчизняних і зарубіжних генотипів свиней в умовах промислової технології/В.М. Волощук, В. А. Лісний// Таврійський наук. вісн.: зб. наук. праць. — Херсон, 2008. — Вип. 59. — С. 70–74.

3. *Волощук В.М.* Ефективність інноваційного проекту свиногомплексу на 24 тис. голів: матеріали І міжнар. наук.-практ. конф. [«Інноваційно-інвестиційна модель розвитку національної економіки», (Донецьк, 30 вересня 2008 р.)/В.М. Волощук. — Донецьк: [б. в.], 2008. — С. 30–32.

4. *Волощук В.М.* Реконструкція племферми на 100 основних свиноматок науково-дослідного господарства «Великосітинське»/В.М. Волощук//Вісн. ін-ту тваринництва центральних районів: зб. наук. праць. — Дніпропетровськ, 2008. — Вип. 4. — С. 122–127.

5. *Волощук В.М.* Розроблення новітньої технології виробництва свинини для племрепродуктора «Коржі» на 500 основних свиноматок/В.М. Волощук//Вісн. Сумського агр. нац. ун-ту: наук.-метод. журн. Сер. тваринництво. — Суми, 2008. — Вип. 6 (14). — С. 32–38.

6. *Волощук В.М.* Современные технологии в свиноводстве: материалы XI междунар. науч.-практ. конф. [«Современные технологии сельскохозяйственного производства», (Гродно, 2008)/В. М. Волощук, Л.А.Иванова. — Гродно: [б.и.], 2008. — С. 154.

7. *Волощук В.М.* Теоретичне обґрунтування і розробка конкурентоспроможних технологій виробництва свинини на фермах різних типорозмірів: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра с.-г. наук:

спец. 06.02.04 «Технологія виробництва продуктів тваринництва»/В.М. Волощук. — Херсон, 2008. — 38 с.

8. *Волощук В.М.* Теоретичне обґрунтування і створення конкурентоспроможних технологій виробництва свинини: [Монографія]/Волощук В.М. — Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2012. — С. 48–51.

9. *Гегамян Н.* Новая технология производства свинины с законченным циклом на собственных фермах/Н. Гегамян, Н. Пономарев, И. Мошутело//Свиноводство. — 2003. — № 1. — С. 17–19.

10. *Іванов В.О.* Альтернативна технологія виробництва свинини/В.О. Іванов, В.М. Волощук//Таврійський наук. вісн. — Херсон, 2005. — Вип. 39/1. — С. 101–106.

11. *Іванов В.О.* Реконструкція на малих фермах/В.О. Іванов, Д.В. Дудченко, В.М. Волощук: зб. наук. пр. Ін-ту тваринництва «Асканія-Нова». — «Асканія-Нова», 2008. — Вип. 1. — С. 126.

12. *Іванов В.О.* Сучасна технологія виробництва свинини в Україні та перспективи її удосконалення/В.О. Іванов, В.М. Волощук//Таврійський наук. вісн. — Херсон, 2006. — Вип. 43. — С. 75–79.

13. *Коваленко В.* Внедрение новых технологий производства свинины/В. Коваленко//Свиноводство. — 2000. — № 6. — С. 13–14.

14. *Лимар В.О.* Прогресивні технології у свинарстві та їх переваги/В.О. Лимар, В.М. Волощук, І.В. Хатько, О.І. Підтереба//Свинарство. — 2012. — № 60. — С. 8–11.

15. *Свинарство і технологія виробництва свинини*/[Герасимов В.І. та ін.]. — Х.: Еспада, 2003. — 448 с.

Надійшла 24.01.2014.